

ONORC System for Migrant Workers

स्थलांतरित कामगारांसाठी ओएनओआरसी प्रणाली

अलीकडेच सर्वोच्च न्यायालयाने सर्व राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांना (यूटी) 31 जुलै 2021 पर्यंत वन नेशन, वन रेशन कार्ड (ओएनओआरसी) प्रणाली लागू करण्याचे निर्देश दिले.

- या योजनेत राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा कायदांतर्गत (एनएफएसए) समाविष्ट स्थलांतरित मजुरांना देशाच्या कोणत्याही भागात आपल्या रेशन कार्डसह कोणत्याही योग्य किंमतीच्या दुकानात अन्न वापरण्याची परवानगी आहे.

मुख्य मुद्दे

- अन्नाचा हक्क:
 - घटनेच्या कलम २१ अन्वये जीवनाच्या मूलभूत अधिकाराचा अर्थ मानवी सन्मानाने जगण्याचा अधिकार, अन्नाचा अधिकार आणि इतर मूलभूत गरजा यांचा समावेश करण्याचा केला जाऊ शकतो.
- स्थलांतरितांचे महत्त्व:
 - २०१७-२०१८ च्या असंघटित क्षेत्रांमध्ये (राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय (एनएसओ) सुमारे ३८ कोटी कामगार गुंतले आहेत.
 - या असंघटित कामगारांना रोजगाराचा कोणताही कायमस्वरूपी स्रोत नव्हता आणि त्यांनी आपल्या मूळ ठिकाणापासून दूर विविध ठिकाणी छोट्या वेळच्या व्यवसायांमध्ये आणि व्यवसायात स्वतः ला गुंतवून घेतले आहे.
 - या मजुरांचे विविध प्रकल्प, उद्योगामध्ये योगदान देशाच्या आर्थिक विकासात बरीच भर घालतात.
- डेटाबेस:
 - स्थलांतरित कामगारांची नोंदणी आणि ओळख पटवण्यासाठी ४५.३९ कोटी रुपयांच्या नॅशनल डेटाबेस फॉर अनऑरगनाईज्ड वर्कर्स (एनडीयूडब्ल्यू) पोर्टलचे काम पूर्ण न केल्याबद्दल कामगार मंत्रालयावर टीका केली.
 - कोर्टाने मंत्रालयाला २०१८ मध्ये एनडीयूडब्ल्यू मॉड्यूल अंतिम करण्याचे आदेश दिले होते.
 - राज्ये/केंद्रशासित प्रदेशांना आंतरराज्य स्थलांतरित कामगार (रोजगार आणि सेवेच्या अटींचे नियमन) कायदा, 1979 अंतर्गत आस्थापना आणि परवाना कंत्राटदारांची

नोंदणी करण्याचे आणि त्यांच्याकडे नियुक्त केलेल्या कामगारांची संपूर्ण माहिती अधिकाऱ्यांना प्रदान करण्याचे निर्देश दिले.

- **एनएफएसए अंतर्गत लाभार्थ्यांचा पुनर्निर्णय:**
 - राज्याच्या ग्रामीण आणि शहरी भागात समाविष्ट होणाऱ्या व्यक्तींची एकूण संख्या पुन्हा निश्चित करण्यासाठी केंद्राला "राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा कायदा, 2013 च्या कलम 9 अंतर्गत समावेश करण्याचे" निर्देश दिले.

ओ..एन..ओ..आर..सी प्रणाली

- **पार्श्वभूमी:**
 - राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा कायदा (एनएफएसए), 2013 अंतर्गत, सुमारे 81 कोटी लोकांना अनुदानित अन्नधान्य - तांदूळ 3/किलो, गहू 2/किलो दराने आणि तृण धान्य 1/किलो (येथे जाड धान्य) - नियुक्त केलेल्या योग्य किंमतीच्या दुकानांमधून खरेदी करण्याचा हक्क आहे.
 - तथापि, एनएफएसए लाभार्थ्यांना विशिष्ट योग्य किंमत दुकानाच्या कार्यक्षेत्राबाहेर त्यांचे पीडीएस (सार्वजनिक वितरण प्रणाली) लाभ मिळू शकले नाहीत ज्याला त्यांना नेमण्यात आले आहे.
 - ओएनओआरसी सुरु करून पीडीएस मध्ये सुधारणा करण्याची कल्पना होती, जी ऐतिहासिकदृष्ट्या अकार्यक्षमता आणि गळतीमुळे बाधित झाली आहे.
- **प्रक्षेपण:**
 - ऑगस्ट, 2019 मध्ये ओएनओआरसी सुरु करण्यात आले.
- **नेम धरणे:**
 - एनएफएसए अंतर्गत देशात कोठेही कोणत्याही योग्य किंमतीच्या दुकानातून अनुदानित रेशन खरेदी करण्यास स्थलांतरित कामगार आणि त्यांच्या कुटुंबातील सदस्यांना सक्षम करणे हे ओएनओआरसी योजनेचे उद्दीष्ट आहे.
 - पीडीएसमध्ये या सुधारणेला प्रोत्साहन देण्यासाठी सरकारने राज्यांना प्रोत्साहन दिले आहे आणि गेल्या वर्षी कोव्हिड-१९ साथीच्या रोगाच्या वेळी राज्यांनी अतिरिक्त कर्ज घेण्याची पूर्वअटही निश्चित केली आहे.
- **वापरले जाणारे तंत्रज्ञान:**
 - ओएनओआरसी तंत्रज्ञानावर आधारित आहे ज्यात लाभार्थ्यांचे रेशन कार्ड, आधार क्रमांक आणि इलेक्ट्रॉनिक पॉइंट ऑफ सेल(ईपीओएस)यांचा तपशील समाविष्ट आहे.

ही प्रणाली योग्य किंमतीच्या दुकानांमध्ये ईपीओएस डिव्हाइसवर बायोमेट्रिक प्रमाणीकरणद्वारे लाभार्थीओळखते.

- ही प्रणाली सार्वजनिक वितरण प्रणालीचे एकात्मिक व्यवस्थापन (आयएम-पीडीएस) आणि अननवीट्रानया दोन पोर्टलच्या पाठिंब्यानेचालते.

- अन्नवितारण पोर्टल आंतरराज्य व्यवहारांची नोंद ठेवते - आंतरजिल्हा आणि आंतरजिल्हा - आयएम-पीडीएस पोर्टल आंतरराज्य व्यवहारांची नोंद करते.

■ ओनोआरसी कव्हेरेज:

- आजपर्यंत 32 राज्ये आणि यूटी ओएनओआरसी मध्ये सामील झाले आहेत, ज्यात सुमारे 69 कोटी एनएफएसए लाभार्थी आहेत.
- आसाम, छत्तीसगड, दिल्ली आणि पश्चिम बंगाल या चार राज्यांनी अद्याप या योजनेत सामील झालेले नाही.
- ३२ राज्यांमध्ये आंतरराज्य ीय रेशन कार्ड पोर्टेबिलिटी उपलब्ध असली, तरी अशा व्यवहारांची संख्या आंतरजिल्हा आणि आंतरजिल्हा व्यवहारांपेक्षा खूपच कमी आहे.

■ फायदे:

- ओएनओआरसी अंतर्गत, एका राज्यातील लाभार्थ्यांना इतर राज्यांमध्ये रेशनचा हिस्सा मिळू शकतो जेथे मुळात रेशन कार्ड जारी केले गेले होते.
- ओएनओआरसी लाभार्थ्यांना त्यांच्या आवडीच्या डीलरची निवड करण्याची संधी देखील देईल.
- सामाजिक ओळख (जात, वर्ग आणि लिंग) आणि इतर संदर्भित घटक (सत्ता संबंधांसह) पीडीएस मध्ये प्रवेश करण्यात कशी मजबूत पार्श्वभूमी प्रदान करतात हे पाहता हे विशेषतः महिला आणि इतर वंचित गटांसाठी फायदेशीर ठरेल.
- यामुळे एसडीजी (शाश्वत विकास उद्दिष्टे) 2 (2030 पर्यंत भूक संपवणे) अंतर्गत निर्धारित लक्ष्य साध्य करण्यास मदत होईल. तसेच, जागतिक भूक निर्देशांकाने अधोरेखित केल्याप्रमाणे, भारतातील भुकेच्या खराब स्थितीकडे लक्ष दिलेजाईल, जेथे भारत 107 देशांपैकी 94 व्या स्थानावर आहे.